

ВИДОВИ НА НАСЛЕДНИЧКИ ТУЖБИ
АКТИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА ЗА ПОДНЕСУВАЊЕ НА
НАСЛЕДНИЧКА ТУЖБА

м-р Јехона Садику
Судија на Основен граѓански суд Скопје

ОСНОВНИ УСЛОВИ ЗА НАСТАНУВАЊЕ НА НАСПЕДНО ПРАВЕН ОСНОВ

За да дојде до настанување на еден наследноправен однос, неопходно е да бидат исполнети четири основни услови:

- 1) настапување на смрт на едно физичко лице – оставител;
- 2) да постои имот, односно оставина на оставителот;
- 3) да постојат наследници и
- 4) да постои правен основ за наследување.

Смртта претставува правен факт – настан, кој доведува до престанок на правниот субјективитет на едно физичко лице и до гаснење на неговите лични субјективни права (*intuitu personae*). Во моментот на смртта се отвора наследството на оставителот (*delatio hereditatis*) и неговите имотни субјективни права се пренесуваат на неговите наследници. Освен докажаната смрт, истите правни последици во наследното право ги предизвикува и институтот прогласување на исчезнато лице за умрено.

Согласно Законот за наследување, можат да се наследуваат предмети и права што им припаѓаат на поединци (чл.2 ЗН). Во оставината, и покрај тоа што законот ова изречно не го предвидува, задолжително влегуваат и имотните обврски што ги имал оставителот во моментот на својата смрт. Имотот кој што оставителот го имал во моментот на неговата смрт ја сочинува бруто вредноста на оставината. Кога од бруто вредноста ќе се одземат долговите на оставителот, трошоците за попис и процена на оставината, како и трошоците за погребување на оставителот се добива нето вредноста на оставината. На таквата вредност на оставината треба да се додаде вредноста на позначајните подароци што ги направил оставителот 90 дена пред својата смрт и така се добива пресметковната вредност на оставината. Пресметковната вредност е основа за пресметување на големината на нужниот дел на нужните наследници.

Наследници се лицата на кои преминуваат стварите, имотните права и обврски што оставителот ги имал во моментот на неговата смрт. Како наследници можат да се јават физички и правни лица и тие стануваат наследници по сила на закон во моментот на смртта на оставителот.

Физичките лица наследуваат врз основа на закон или врз основа на тестамент.

За да може едно физичко лице да се јави како наследник треба да биде способно и достојно за наследување.

За да може едно физичко лице да се јави како наследник потребно е тоа да биде и достојно за наследување. Недостојноста за наследување претставува имотноправна санкција насочена кон едно физичко лице кое што е повикано за наследство врз основа на закон или врз основа на тестамент.

Според Законот за наследување причини поради кои наследникот може да биде прогласен за недостоен за наследување се:

1) со смисленост го лишил од живот оставителот или се обидел да го лиши од живот;

2) со присилба или закана го натерал или со измама го навел оставителот да направи или да го отповика тестаментот или некоја одредба од тестаментот, или го спречил тоа да го стори;

3) го уништил или го сокрил тестаментот од оставителот со намера да спречи да се реализира последната волја на оставителот, како и оној што го фалсификувал тестаментот на оставителот и

4) потешко ја повредил обврската за издршка на оставителот спрема кој имал законска обврска за издршка, како и оној што не сакал да му укаже на оставителот нужна помош.

Правни основи за наследување се договорот за наследување, тестаментот и законот. Во наследното право на РСМ правни основи за наследување се само тестаментот и законот. Тестаментот е посилен правен основ за наследување во однос на законот, така што доколку завештателот оставил тестамент, прво ќе се распредели оставината врз основа на тестаментот, а потоа врз основа на законот. Законското наследување се применува кога оставителот не оставил тестамент, кога тестаментот е поништен, кога тестаментот е отповикан и кога со тестаментот е повредено правото на нужен дел. Исто така законското наследување се применува кога завештателот во тестаментот не располагагал со целиот имот, туку само со еден негов дел, кога тестаменталниот наследник нема да го доживее моментот на смртта на завештателот, или нема да го доживее исполнувањето на одложниот услов или рок предвиден во тестаментот. Освен тоа, оставината ќе се распредели врз основа на законот кога тестаменталниот наследник се откаже од наследство или кога е недостоен за наследување.

ЗАКОНСКО НАСЛЕДУВАЊЕ

Законското наследување претставува распределување на оставината на оставителот врз основа на законски норми со кои се определува кругот на лицата кои што се повикани за наследство, редоследот по кој наследниците доаѓаат на наследство, како и големината на наследниот дел на секој законски наследник. Законското наследување се смета дека ја претставува претпоставената волја на завештателот, поради тоа што доколку тој не сакал да се применат законските норми за распределување на неговата оставина имал можност да состави тестамент. Законското наследување е уредено со когентни норми кои имаат императивен карактер и кои не можат да се менуваат со волјата на завештателот или наследниците.

Основни фактори за определување на кругот на законските наследници во нашето наследно право се сродството, брачната врска и живеењето во трајна заедница. Животот во вонбрачна заедница според важечкото право не претставува основ за наследување. Како дополнителни фактори за определување на кругот на законските наследници се јавуваат способноста за стопанисување и имотната состојба на наследниците како и големината односно вредноста на оставината, а во одредени случаи кај нужното законско наследување и заедничкиот живот и издржувањето од страна на оставителот

Во нашето наследно право постојат три законски наследни редови:

1. Прв наследен ред- децата на оставителот и неговиот брачен другар. Тие наследуваат еднакви делови.

2. Втор наследен ред - Оставината на умрениот кој не оставил потомци ја наследуваат неговите родители и неговиот брачен другар.

3. Трет наследен ред - Оставината на умрениот што не оставил ниту потомци, ниту родители, ниту овие оставиле некој потомок, ниту брачен другар, ја наследуваат неговите дедовци и баби.

Кога брачниот другар го губи правото на наследување

Правото на наследување меѓу брачните другари престанува со разводот на бракот и со поништувањето на бракот.

Брачниот другар нема право на наследство ако:

1) оставителот поднел тужба за развод на бракот, а по смртта на оставителот се утврди дека тужбата била основана, или пак брачниот другар и оставителот поднеле спогодбен предлог за развод на бракот, а до смртта на оставителот постапката по тој предлог не е завршена;

2) неговиот брак со оставителот биде поништен по смртта на оставителот, од причини за чие постоење надживеаниот брачен другар знаел во времето на склучувањето на бракот и

3) неговата заедница на живот со оставителот трајно престанала по негова вина или во спогодба со оставителот.

Со разводот и со поништувањето на бракот брачниот другар го губи правото да ги бара користите за него, предвидени во тестамент или во некое друго располагање за случај на смрт, направени пред разводот односно поништувањето на бракот од неговиот поранешен брачен другар.

Нужни наследници се: децата на оставителот, неговите посвоеници и неговиот брачен другар.

Потомците на децата на оставителот и на неговиот посвоеник се нужни наследници само ако во моментот на смртта на оставителот живееле во заедница со него или ако тој ги издржувал или ако се трајно неспособни за работа и немаат нужни средства за живот.

Родителите на оставителот и неговите браќа и сестри се нужни наследници само ако се трајно неспособни за работа и немаат нужни средства за живот.

Лицата наведени во овој член се нужни наследници кога според законскиот ред на наследување се повикани на наследство.

Нужните наследници имаат право на дел од оставината кој се вика нужен дел и кој им припаѓа во случај кога оставителот располагаал со оставината.

Нужниот дел на потомците, посвоениците и нивните потомци и на брачниот другар изнесува една половина, а нужниот дел на другите наследници една третина од оној дел што на секој наследник би му припаднал според законскиот ред на наследувањето без оглед на тоа што некој од нужните наследници не бара дел од оставината, или пак е исклучен од наследство или е недостоен да наследи. Притоа, не се применуваат одредбите од овој закон за зголемување, односно намалување на наследниот дел на брачниот другар, односно на родителите.

НУЖНИОТ ДЕЛ КАКО НАСЛЕДНО ПРАВО

На нужниот наследник му припаѓа определен дел од секој предмет и од правата што ја сочинуваат оставината, но завештателот може да определи нужниот наследник да го прими својот дел и во определени предмети, права или во пари.

ШТО СЕ СМЕТА ЗА ПОДАРОК

Како подарок во смисла на закон се смета и откажување од права, простување на долг, она што оставителот му го дал на наследникот за време на својот живот на име наследен дел или заради основање или проширување на домаќинството, или заради вршење на занимање, како и секое друго располагање без надоместок.

ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ВРЕДНОСТА НА ПОДАРОЦИТЕ

При проценувањето на подароците се зема вредноста на подарениот предмет во моментот на смртта на оставителот, а според неговата состојба во времето на подарувањето.

ИМОТ ШТО СЕ ИЗДВОЈУВА ОД ОСТАВИНАТА

На брачниот другар, предците, посвоителот, потомците, посвоеникот и неговите потомци и лицата од член 29 од ЗН, кои живееле со оставителот во исто домаќинство им припаѓаат предметите на домаќинството што служат за задоволување на нивните секојдневни потреби, освен предметите од позначителна вредност.

Издвоените предмети не се земаат предвид при пресметувањето на нужниот дел, ниту му се засметуваат на наследникот во неговиот наследен дел.

ОТВАРАЊЕ НА НАСЛЕДСТВО

Со смртта на едно лице се отвора неговото наследство.
Истото дејство го има и прогласувањето на едно лице за умрено.

Кога се отвара наследство на лице прогласено за умрено и почеток на текот на роковите

Како ден за отворање на наследството на лице кое е прогласено за умрено се смета денот кога решението за прогласување на лицето за умрено станало правосилно, ако со самото решение не е определен како ден на смртта некој друг ден.

Роковите што според овој закон започнуваат да течат од денот на отворањето на наследството, започнуваат да течат во случај на прогласување на лицето за умрено од денот кога решението за тоа станало правосилно.

СПОСОБНОСТ ЗА НАСЛЕДУВАЊЕ

Наследник може да биде само лице кое е живо во моментот на отворањето на наследството.

Детето веќе зачнато во моментот на отворање на наследство се смета како родено ако се роди живо.

Врз основа на тестамент можат да наследат и правни лица, доколку со одделни прописи нешто друго не е определено.

НЕДОСТОЈНОСТ ЗА НАСЛЕДУВАЊЕ

Недостоеен е да наследи, како врз основа на закон така и врз основа на тестамент, како и да добие нешто врз основа на тестамент, тој кој што:

- 1) со смисленост го лишил од живот оставителот или се обидел да го лиши од живот;
- 2) со присилба или закана го натерал или со измама го навел оставителот да направи или да го отповика тестаментот или некоја одредба од тестаментот, или го спречил тоа да го стори ;
- 3) го уништил или го сокрил тестаментот од оставителот со намера да спречи да се реализира последната волја на оставителот, како и оној што го фалсификувал тестаментот на оставителот и
- 4) ја повредил потешко обврската за издршка на оставителот спрема кој имал законска обврска за издршка, како и оној што не сакал да му укаже на оставителот нужна помош.

Недостојноста не им пречи на потомците на недостојниот и тие да наследуваат како да умрел тој пред оставителот.

Недостојноста престанува со проштевање на оставителот.

За недостојноста судот води сметка по службена должност, освен во случај на повреда на обврската за издршка и неукажување на нужна помош.

ПОСТАПКА СО ОСТАВИНАТА КОГА НАСЛЕДНИЦИТЕ СЕ НЕПОЗНАТИ

Ако не е познато дали има наследници, судот со оглас ќе ги повика лицата кои полагаат право на наследство да му се пријават на судот.

Ако по истекот на една година од објавувањето на огласот не се јави ниеден наследник, оставината и се предава на државата Македонија, но со тоа наследникот кој би се јавил подоцна не се лишува од правото да му се предаде оставината или делот што му припаѓа.

Наследникот има право со тужба да бара да му се предаде оставината или делот што му припаѓа од став 2 на овој член, во рок од две години од денот кога дознал дека е донесено правосилно решение за предавање на оставината на државата, а најдоцна десет години од смртта на оставителот. По истекот на овој рок наследникот го губи правото на оставината.та

ОТКАЖУВАЊЕ ОД НАСЛЕДСТВО

Наследникот може да се откаже од наследство со изјава на судот до завршувањето на расправата на оставината.

Ова откажување важи и за потомците на оној којшто се откажал, ако не изјавил изрично дека се откажува само од свое име.

Ако потомците се малолетни, за ова откажување е потребно одобрение од органот за старателство.

Наследникот кој се откажал само во свое име се смета како да не бил никогаш наследник.

Ако се откажат од наследството сите наследници коишто му припаѓаат на најблискиот наследен род во моментот на смртта на оставителот, на наследство се повикуваат наследниците од следниот наследен ред.

Ако се откажат од наследство потомците на оставителот и неговите посвоеници и нивните потомци, брачниот другар на оставителот се повикува на наследство како единствен наследник од првиот наследен ред.

ЗАСТАРЕНОСТ НА ПРАВОТО ДА СЕ БАРА ОСТАВИНАТА СО ТУЖБА

Правото да се бара оставината со тужба како наследник спрема држателот на оставината застарува за две години од денот кога наследникот дознал дека е донесено правосилно решение за наследување, а најдоцна десет години од денот кога решението за наследување станало правосилно.

Правото да се бара оставината во секој случај застарува по протекот на 20 години од смртта на оставителот.

РАСПРАВАЊЕ НА ОСТАВИНА - ЗВП

Според чл. 120 од ЗВП - Во постапката за расправање на оставина судот ги утврдува наследниците на умрениот, имотот кој ја сочинува неговата оставина и правата од оставината што им припаѓаат на наследниците, легатарите и на други лица.

Според чл.121 од ЗВП - Постапката за расправање на оставина се поведува по службена должност, веднаш штом судот ќе дознае за смртта на лицето или дека лицето е прогласено за умрено.

Според чл. 122 од ЗВП - Изведувањето на докази и земање на изјава за откажување од наследство го врши судија со записничар.

Другите изјави и предлози од учесниците можат да ги земаат на записник и стручни соработници, со записничар.

Записникот ги потпишуваат учесниците кои присуствувале на дејствијата во постапката, судијата, односно стручниот соработник и записничарот.

Според член 123 од ЗВП - Во случаите кога со решение се определени мерки за обезбедување на оставината, а поради одлагање постои опасност извршувањето на тие мерки да се осуети, судот може да одлучи жалбата да не го задржува извршувањето на решението.

Според член 124 од ЗВП - Секој учесник во постапката за расправање на оставина ги поднесува трошоците што ги имал во текот или по повод постапката. Ако имало заеднички трошоци, судот ќе определи во кој сразмер учесниците ќе ги поднесуваат трошоците. По предлог од учесникот, судот може да одлучи другиот учесник да му ги надомести трошоците, ако тие трошоци се предизвикани со очигледно несовесно постапување.

Според чл.125 од ЗВП - Учесниците во постапката за расправање на оставина се: наследниците и легатарите и другите лица кои остваруваат некое право на оставината.

НАДЛЕЖНОСТ

Според чл.126 од ЗВП - За расправање на оставина на државјанин на Република Македонија во однос на неговиот имот кој се наоѓа во Република Македонија исклучително е надлежен суд на Република Македонија, односно нотар како повереник на судот.

Судот ќе му го довери на нотарот спроведувањето на оставинската постапка и ќе му го достави оставинскиот предмет со сите списи, во рок од осум дена од денот кога предметот ќе биде заведен.

Кога нотар спроведува дејствија во оставинската постапка како повереник на судот, овластен е да ги презема сите дејствија во постапката и да ги донесе сите одлуки, освен оние за кои со овој закон поинаку е пропишано.

Суд на Република Македонија исклучително е надлежен за расправање на оставина на државјанин на Република Македонија во однос на неговиот движен имот што се наоѓа во странство, а во однос на неговиот недвижен имот кој се наоѓа во странство ќе биде надлежен само ако според законите на државата во која се наоѓа имотот не е надлежен странски орган.

- **Според чл. 127 од ЗВП** - Против решението на нотарот кој постапува како повереник на судот, дозволен е приговор во рок од осум дена од денот на доставувањето на решението на учесниците.
- Приговорот се доставува до нотарот кој е должен без одлагање, но најдоцна во рок од три дена, заедно со списите да го достави до надлежниот основен суд кој му го доверил постапувањето по оставинскиот предмет.
- По приговорот одлучува судија поединец.

Според чл. 128 од ЗВП - Ненавремениот, нецелосниот или недозволениот приговор, судот ќе го отфрли.

Одлучувајќи по приговорот против решението кое го донел нотарот, судот може во целост или делумно решението да го потврди или да го укине.

Кога судот решението делумно ќе го укине или делумно ќе го потврди, самиот ќе одлучи за укинатиот дел на решението.

Против решението на судот со кое решението на нотарот во целост или делумно е укинато, дозволена е жалба во рок од осум дена од доставувањето на првостепеното решение.

Решението по приговорот им се доставува на учесниците и на нотарот.

Врз решението на нотарот против кое е изјавен приговор, а судот го отфрлил, клаузулата за правосилност ја става судот што одлучувал по приговорот.

Решението на нотарот против кое не е изјавен приговор е правосилно. Клаузулата за правосилност на ова решение ја става нотарот.

Грешките во имињата и броевите, како и други очигледни грешки во пишувањето и сметањето, ќе ги исправи оној што го донел решението.

Исправките ќе се извршат со посебно решение, а на учесниците ќе им се достави посебно решение.

- **Според член 129 од ЗВП** - За расправање на оставина месно е надлежен судот на чие подрачје оставителот во времето на смртта имал постојано живеалиште, односно престојувалиште (оставински суд). Ако оставителот во времето на смртта немал живеалиште или престојувалиште во Република Македонија, за расправање на оставината месно е надлежен судот на чие подрачје оставителот има оставина, а неговите наследници поднесле барање за поведување на оставинска постапка. Ако ниту еден дел од оставината не се наоѓа во Република Македонија, месно надлежниот суд ќе го определи Врховниот суд на Република Македонија.
- **Според член 130 од ЗВП** - Судот на чие подрачје умрел оставителот, односно судот на чие што подрачје се наоѓала оставината на оставителот, може да определи привремени мерки за обезбедување на оставината.

НОТАРИ КАКО ПОВЕРЕНИЦИ НА СУДОТ

Според чл. 133 од ЗВП - Нотарот доверените работи во оставинската постапка ги врши согласно со одредбите на овој закон. Во постапката што се води пред нотарот, учесникот може да биде застапуван според одредбите кои се применуваат за застапување во парничната постапка.

Според член 134 од ЗВП - Во случаите од членовите 160, 161 и 162 на овој закон, нотарот ќе му ги врати на судот списите на натамошно постапување.

Во случаите од членовите 138, 139 и 142 на Законот за наследување, нотарот може да донесе одлука само со согласност на сите учесници. Во спротивно списите ќе му ги врати на судот.

По правосилното решение со кое постапката е завршена, односно по повод изјавениот приговор, како и во другите случаи кога според одредбите на овој закон ги враќа списите на судот, нотарот ќе му ги врати списите на надлежниот суд, а во нотарскиот спис ќе задржи препис на списите.

Според член 135 од ЗВП - Судот, постапувањето по оставинските предмети ќе им го довери на нотарите според службените подрачја на нотарите утврдени со Законот за нотаријат. Кога на подрачјето на судот има повеќе нотари, предметите ќе им се доделуваат рамномерно според азбучен редослед на презимињата на нотарите.

Според член 136 од ЗВП - Ако со овој закон поинаку не е определено, за работата на нотарот како повереник на судот важат прописите како за судовите. За причините за изземање на нотарот одлучува судот што му ја доверил работата.

Според член 137 од ЗВП - Поканите и другите исправи кои ги составува нотарот како повереник на судот, нотарот ги доставува на учесникот согласно со одредбите за доставување од Законот за парнична постапка.

Според член 138 од ЗВП - Нотарот не може, освен од исклучително оправдани причини да ја одбие доверената работа. За оправданоста на причините од ставот 1 на овој член, одлучува судот што му ја доверил работата. Надзор над работата на нотарот како судски повереник, врши судот што му ја доверил работата. Ако нотарот ја одбие доверената работа или ако судот му ја одземе доверената работа, судот ќе му нареди на нотарот да ги предаде списите. Судот може со глоба да го казни нотарот кој ќе одбие да го изврши налогот на судот или кој ќе одбие да ги предаде списите од доверената работа. Во однос на глобата се применуваат одредбите од Законот за извршување. Против решението за казна, допуштена е жалба до второстепениот суд, во рок од осум дена од приемот на решението. Против решението на второстепениот суд не се допуштени вонредни правни лекови.

Според член 139 од ЗВП - Во случај на престанок на работата на нотар или промена на службеното седиште на нотар на кој судот му доверил спроведување на оставинска постапка, ќе се постапи според одредбите на Законот за нотаријат, кои се однесуваат на постапката со нотарските списи по упразнување на нотарското место.

Според член 161 од ЗВП - По приемот на смртовницата, судот најнапред ја испитува својата надлежност за расправање на оставината. Ако судот најде дека е ненадлежен за расправање на оставината, смртовницата и другите списи ќе ги достави до надлежниот суд. Ако судот најде дека за расправање на оставината е надлежен странски орган, со решение ќе се огласи за ненадлежен.

Според член 162 од ЗВП - Оставинскиот суд може да нареди мерки за обезбедување на оставината во текот на целата постапка за расправање на оставината.

Според член 163 од ЗВП - Ако оставителот поставил извршител на тестаментот, судот е должен за тоа да го извести, определувајќи му рок во кој тој е должен да се изјасни дали ја прифаќа таа должност.

Според член 164 од ЗВП - Ако се очекува раѓање на дете кое би било повикано на наследство, оставинскиот суд ќе го извести за тоа центарот за социјална работа да оцени дали неговите интереси треба да ги застапува родителот или ќе назначи старател. Ако центарот за социјална работа во рок од 30 дена по приемот на известувањето поинаку не определи, за правата на нероденото дете ќе се грижи еден од неговите родители.

Според член 165 од ЗВП- Ако од податоците од смртовницата се гледа дека умрениот не оставил имот, оставинскиот суд ќе одлучи да не се води постапка за расправање на оставината. Судот ќе одлучи да не се води постапка за расправање на оставината и кога умрениот оставил само подвижен имот, а ниту едно од лицата повикани на наследство не бара да се спроведе расправа. Кога меѓу наследниците има лица кои не се способни сами да се грижат за своите права, а немаат родители, судот е должен кога ќе одлучи да не се расправа за оставината, да го извести за тоа центарот за социјална работа.

Според член 166 од ЗВП - Кога според законот може да се бара издвојување на оставината од имотот на наследниците, судот, по предлог од овластените лица, ќе нареди такво издвојување. Притоа, судот соодветно ќе ги примени одредбите на членовите 153, 162 и 164 од овој закон.

РОЧИШТЕ ЗА РАСПРАВАЊЕ НА ОСТАВИНА

Според член 167 од ЗВП - За расправање на оставина судот закажува рочиште. Заинтересираните лица се повикуваат на рочиште со покана. Во поканата судот ги известува овие лица за поведувањето на постапката и за постоењето на тестамент, ако таков има. Истовремено, со поканата судот ќе ги повика лицата да му достават писмен тестамент, односно исправа за устен тестамент, ако се наоѓа кај нив или да ги посочат сведоците на усниот тестамент. Во поканата судот ќе ги предупреди заинтересираните лица дека можат до завршувањето на постапката да дадат изјава за прифаќање или откажување од наследство и дека, ако не дојдат на рочиште или не дадат изјава, за нивното право ќе одлучи врз основа на податоците со кои располага. Во случај умрениот да оставил тестамент, судот ќе ги повика на рочиште и оние лица кои според законот би можеле да полагаат право на наследство. Ако умрениот поставил извршител на тестаментот, судот ќе го повика на рочиштето и него.

Според чл. 168 од ЗВП - Ако на судот не му е познато дали умрениот има наследници, со оглас ќе ги повика лицата кои полагаат право на наследство да се јават во рок од една година од денот на објавувањето на огласот.

Огласот се објавува во "Службен весник на Република Македонија" и се става на огласната табла на судот.

На ист начин судот ќе постапи и кога на наследникот му е поставен привремен старател поради тоа што не е познато неговото живеалиште, односно престојувалиште, а тој нема свој полномошник, како и тогаш кога наследникот или неговиот законски застапник се наоѓаат во странство, а тој нема свој полномошник, така што доставувањето не можело да биде извршено.

По истекот на рокот од една година од објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", ако заинтересираните лица не се јават и не ја даваат потребната изјава, судот ќе ја расправи оставината врз основа на изјавата на старателот и податоците со кои располага.

Според член 169 од ЗВП - Наследничка изјава се дава пред оставинскиот суд, а може да се даде и пред секој друг основен суд, а во странство наследничка изјава се дава пред дипломатско-конзуларното претставништво на Република Македонија, или пред овластен орган на странската држава. Ако судот се посомнева во тоа дека лицето кое врз основа на закон полага право на наследство е единствен или најблизок роднина на умрениот, може да ги сослуша и лицата за кои смета дека би можеле да имаат исто или посилно право на наследство, а нив може да ги повика и со оглас (член 168).

Според член 170 од ЗВП - Наследникот може со наследничката изјава да го прифати наследството или да се откаже од наследството. Изјавата за откажување од наследство се дава на записник пред судија, а во дипломатско-конзуларното претставништво на Република Македонија пред лице најмалку со ранг на конзул. Изјавата за прифаќање на наследство се дава во суд пред самостоен судски советник, пред судски советник и стручен соработник, или кај нотар, а во дипломатско-конзуларното претставништво на Република Македонија во странство пред лицето од ставот 2 на овој член. Наследничката изјава ја потпишува наследникот лично или неговиот законски застапник. Потписот на наследничката изјава која не е дадена пред суд, пред нотар или пред дипломатско-конзуларно претставништво на Република Македонија во странство (ставови 2 и 3), како и потписот на полномошното за да се даде наследничка изјава, мора да биде заверена од нотар. Полномошното со кое се овластува адвокат да даде негативна наследничка изјава, не треба да биде заверено од нотар. Наследникот во изјавата наведува дали го прифаќа или се откажува од делот што му припаѓа врз основа на закон или тестамент, или изјавата се однесува на нужниот дел. При давањето на изјава со која се откажува од наследство, наследникот мора да биде поучен дека може да се откаже од наследство само во свое име или во името на своите потомци. За изјавата со која од наследство се откажува законскиот застапник, мора да има согласност од центарот за социјална работа.

Според член 171 од ЗВП- На рочиштето за расправање на оставината судот расправа за сите прашања кои се однесуваат на оставината, а особено за правото на наследство, за големината на наследниот дел на секој наследник и за правото на легат.

За овие прашања судот одлучува откако, по правило, ќе земе изјава од заинтересираните лица.

За правото на лицата кои не дошле на рочиште, а се уредно повикани, судот ќе расправа врз основа на податоците со кои располага, земајќи ги предвид нивните писмени изјави што ќе стигнат до донесувањето на одлуката.

Наследничката изјава за прифаќање на наследство или за откажување од наследство, не мора да биде дадена во присуство на другите заинтересирани лица и не е потребно во сите случаи на тие лица да им се даде можност да се изјаснат за изјавата на другите заинтересирани лица.

Според член 172 од ЗВП - Кога учесниците приговорат на пописот или процената, судот може да нареди повторно да се изврши попис или процена. Ако пописот или процената на имотот не се извршени, судот може врз основа на податоците од заинтересираните лица, сам да утврди кој имот претставува оставина.

Според член 173 од ЗВП - Судот ќе го прекине расправањето на оставината и учесниците ги упатува да поведат парнична, односно управна постапка, ако меѓу учесниците настане спор за фактите од кои зависи некое нивно право.

Спорни можат да бидат особено фактите:

- од кои зависи правото на наследство, полноважноста или содржината на тестаментот или односот на наследниците и оставителот врз основа на кои се наследува според закон;
- од кои зависи основаноста на барањето на преживеаниот брачен другар и на лицата кои со оставителот живееле во трајна заедница, да им се издвојат од оставината предметите за домаќинство што служат за задоволување на секојдневните потреби;
- од кои зависи големината на наследниот дел, а особено пресметувањето на наследниот дел;
- од кои зависи основаноста на исклучувањето на нужните наследници или основаноста на причините за недостојност и
- за тоа дали некое лице се откажало од наследство.

Ако во наведените случаи нема спор за факти, а спорот меѓу учесниците е за примена на право, правните прашања ќе ги расправи оставинскиот суд.

Според член 174 од ЗВП - Ако меѓу учесниците настане спор за право на легат или за друго право на оставината, судот ќе ги упати да поведат парнична, односно управна постапка, но нема да го прекине расправањето на оставината.

Според член 175 од ЗВП - Ако меѓу наследниците настане спор за факти или за примена на право, судот ќе го прекине расправањето на оставината, а учесниците ќе ги упати да поведат парнична, односно управна постапка во следниве случаи, ако:

- меѓу наследниците постои спор за тоа дали некој имот влегува во оставината и

- меѓу наследниците е спорно барањето на лицата, кои со оставителот живееле во заедница да им се издвои од оставината дел кој одговара на нивниот придонес во зголемувањето на вредноста на имотот на оставителот.

Според член 176 од ЗВП - Судот ќе го упати да поведе парнична, односно управна постапка оној учесник чие право го смета за помалку веројатно.

Судот при прекинувањето на постапката ќе одреди рок кога треба да се поведе парнична, односно управна постапка.

Ако учесникот постапи според решението на судот, прекилот на постапката ќе трае додека парничната, односно управната постапка не заврши правосилно.

Ако учесникот во рокот определен со решение на судот не постапи според решението на судот, расправањето на оставината ќе продолжи, без оглед на барањата поради кои учесникот бил упатен да поведе парнична, односно управна постапка.

Ако пред да заврши расправањето на оставината учесникот кој не го запазил рокот да донесе доказ дека повел парнична, односно управна постапка, судот ќе постапи според одредбата од ставот 3 на овој член.

Во случаите од ставовите 3 и 5 на овој член, кога судот ја расправил оставината, како и во случај кога ја расправил оставината а учесниците требало да ги упати да поведат парнична, односно управна постапка, правосилноста на решението на оставинскиот суд не пречи за односното барање да се поведе парнична постапка.

НАСКЕДНИЧКИ ТУЖБИ СПОРЕД ЗАКОНОТ ЗА НАСЛЕДУВАЊЕ

- Тужба за утврдување дека определен имот не влегува во оставината на умреното лице според – чл.169 и чл.2 од ЗН
- Тужба за зголемување на наследниот дел на брачниот другар - чл. 167-ЗВП/чл.27-ЗН
- Тужба за нужниот наследник за намалување на располагање со тестаментот и враќање на подароците - чл.44-ЗН/чл.167 ст.2 –ЗВП
- Тужба на наследник за основаност на исклучувањето од наследство на друг наследник – чл.47 –ЗН/чл.167 ст.2 т.4 ЗВП
- Тужба за засметување на подарок во наследен дел - чл.50-ЗН
- Тужба за утврдување неполноважност на устен тестамент - чл.90 – ЗН
- Тужба за поништување на тестамент поради заблуда на тестаторот – чл.63, 64 и 136 –ЗН
- Тужба за утврдување ништовност на своерачниот тестамент - чл. 172-ЗВП/ чл.66,94 - ЗН

- Тужба за утврдување на зафрлен тестамент – чл.95-ЗН/ чл.167 ст.1 т.2 – ЗВП

- Тужба со барање за извршување на легатот- чл.107, 112 од ЗН

- Тужба за утврдување недостојност за наследување - чл.123, 124 –ЗН

- Тужба со барање за предавање на оставината што била дадена на државата – чл.125 – ЗН

- Тужба на привремениот старател на оставината за реализирање на побарувањата на оставителот спрема трети лица – чл.126-ЗН

- Тужба за поништување на изјава за откажување од наследство – чл.128, чл.133 – ЗН

Тужба за отповикување на изјава за откажување во корист на определен наследник – чл.131 од ЗН

НАСЛЕДНИЧКИ ТУЖБИ

- Наследничка тужба за целата оставина
- Наследничка тужба со повеќе тужители и повеќе тужени
- Наследничка тужба врз основа на новопронајден тестамент
- Наследничка тужба со приговор за застареност на барањето за наследство
- Наследничка тужба со оспорување на својството наследник
- Наследничка тужба за новопронајден имот

СУДСКА ПРАКСА

Тужби за утврдување право на нужен дел (повреда на нужен дел чл.38 – 45 од ЗН).

Тестаменталните наследници и легатарите се должници на нужните наследници и тие сразмерно на своите наследни делови, должат на нужните наследници. Доколку нивните сразмерни делови не се доволни да се намири нужниот дел, нужниот наследник може да бара и враќање на подароците како би се добила полната вредност на нужниот дел.

- нужен дел како облигационо побарување
- нужен дел како стварно право

- **ПРИМЕР - ТУЖБА за повреда на нужен дел како облигационо побарување**
- Тужителот – е син на пок. ---, починат на ден 01.01.2012 а кој со тестамент пред сведоци составен на ден 01.01.2010год., прогласен на записник пред судот под бр. --, на ден 01.03.2012 год., целокупниот недвижен и подвижен имот го оставил во наследство на тужените, синовите – и – на еднакви делови. На тужителот не му оставил ништо.
- Доказ – тестамент,- предмет Обр.—
- Со таквото располагање, оставителот направил повреда на правото на тужителот на нужен законски наследен дел од оставината, па во оставинската постапка тужителот истакнал барање да му се исплати противвредност на нужниот дел без да истакне барање за утврдување на правото на нужен дел како стварно право, па е упатен своето право да го остварува во парница.
- Доказ – решение Обр.—

Како законски наследник на оставината од прв наледен ред тужителот за време на животот на оставителот не е намирен во наследниот дел а тужените не се согласни спогодбено да го измират неговиот нужен дел.

Доказ – сослушување на странки

Со оглед дека како законски наследници од прв наследен ред се јавуваат тужителот и двајцата тужени, на тужителот по основ на законско наследување би му припаднал $\frac{1}{3}$ идеален дел, односно $\frac{1}{6}$ идеален дел по основ на нужен наследен дел.

Вредноста на оставината изнесува 600.000 денари, па според тоа, вредноста на нужниот дел изнесува 100.000 денари.

Врз основа на наведеното, тужителот му предлага на судот по спроведување на доказната постапка да ја донесе следната

ПРЕСУДА

СЕ УСВОЈУВА тужбеното барање на тужителот –

СЕ УТВРДУВА дека оставителот --, со тестамент пред сведоци --, прогласен --, го повредил нужниот дел на тужителот, бидејќи целиот имот го опфатил со тестаментот и го оставил во наследство на тужените.

СЕ ВРШИ редукција на тестаментот, така што се утврдува дека тужителот е сопственик на $\frac{1}{6}$ идеален дел од недвижниот имот по основ на нужен дел како облигационо право по смртта на правниот претходник на странките, па тужените -- и – СЕ ЗАДОЛЖУВААТ солидарно на име парична противвредност на нужниот дел да му исплатат паричен износ од 100.000 денари во ром од 15 дена од прием на пресудата.

Дата ,

Тужител,

ПРИМЕР – ТУЖБА поради повреда на нужен дел како стварно право

Историјат исто, со опис на имотот ---, тужбено барање

ПРЕСУДА

СЕ УСВОЈУВА тужбеното барање на тужителот –

СЕ УТВРДУВА дека оставителот, покојниот – со тестаментот пред сведоци, прогласен на ден – го повредил нужниот дел на тужителот затоа што целиот имот опфатен со тестаментот го оставил во наследство на тужените синовите – и --.

СЕ ВРШИ редукција на тестаментот така што се утврдува дека тужениот е сосопственик на $1/6$ (една шестина) од двособниот стан – со површина од 60 м.кв. лоциран на ул.--, КПбр.--, запишан во ИЛ бр.--, по основ на право на нужен дел, како стварно право по смртта на неговиот татко, пок.---, па СЕ ЗАДОЛЖУВААТ тужените—и – да му го признаат ова право на тужениот со запишување во јавните книги на надлешниот управен орган со право на физичка делба како сосопственик во рок од 15 дена од прием на пресудата.

ПРИМЕР -Тужба за утврдување на недостојност за наследување

ТУЖБА

Тужителот и тужениот се единствени законски наследници на оставителот ---, бивш од __. Тужениот, брат на тужителот, нема потомци. Со решение О. бр. __ тужителот беше упатен на парница да докаже дека тужениот е недостоен да наследи од оставината на оставителот. Оставителот на ден __ составил своерачен тестамент, со кој во знак на благодарност кон мене, предвидел по неговата смрт да ми припадне куќата на Водно на ул. __ бр. __ со површина од __м² и дворно место __м² запишани во ИЛ бр. __. Со неговата содржина ги запознал неговите најблиски соседи __ и го оставил кај нив на чување, со замолница истиот да го предадат на мене или на тужениот за да може да биде испочитувана последната волја на завештателот.

Доказ: Решение за упатување на спор О.бр. __,

Сведоци _____

По смртта на оставителот, соседите __ му го предале своерачниот тестамент на тужениот – мојот брат __ кој откако ја прочитал содржината на тестаментот во излив на бес, нервоза и нетрпение во присуство на соседите истиот го искинал и запалил со запалка, и покрај негодувањата на соседите со таквата постапка.

Доказ: Сведоци __, Соочување на сведоците со тужениот ---

Врз основа на наведеното, тужителот има правен интерес да се утврди дека тужениот не е достоин да наследи, со оглед дека го уништил тестаментот на оставителот со цел да не се испочитува неговата последна волја. Со оглед на фактот дека тужениот нема потомци кои би се повикале по основ на правото на претставување на наследство тужителот би ја наследил целата оставина на оставителот.

Поаѓајќи од тоа, тужителот му предлага на судот по одржувањето на главната расправа и доказите, да ја донесе следната

ПРЕСУДА

СЕ УСВОЈУВА тужбеното барање.

СЕ УТВРДУВА дека тужениот не е достоин да наследи од оставината на оставителот __бивш од __, поради тоа што го уништил своерачниот тестаментот на оставителот.

СЕ ЗАДОЛЖУВА тужениот да и ги плати на тужителот парничните трошоци според Трошковникот во рок од 15 дена од приемот на пресудата.

Ви благодарам на вниманието!